

ÜNİTE ÖZETİ

İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

Tarih Öncesi Çağlar, Yazının İcadı ve İlk Çağ Uygarlıkları

TYT

AYT

MSÜ

TARİH VAKTİ

tarihvakti.com

Hazırlayan: Ramazan Yıldırım

Ekim 2026

TARİH ÖNCESİ ÇAĞLAR

Devir	Özellik
Paleolitik (Eski Taş)	Avcılık ve toplayıcılık; mağaralarda yaşam; yontma taş aletler; ateşin bulunması
Mezolitik (Orta Taş)	Küçük taş aletler (mikrolit); ok ve yay; köpeğin evcilleştirilmesi
Neolitik (Yeni Taş)	Tarım ve hayvancılık; yerleşik hayat; cilalı taş aletler; dokumacılık ve çömlekçilik
Kalkolitik (Bakır)	Bakırın taşla birlikte kullanılması
Tunç	Bakır ve kalay karışımı; şehir devletleri; yazının icadı
Demir	Demirin işlenmesi; daha sağlam silah ve aletler

ANADOLU'DA İLK YERLEŞMELER

Yerleşim	Özellik
Karain (Antalya)	Paleolitik mağara yerleşimi
Göbeklitepe (Şanlıurfa)	MÖ 9600 dolayları; bilinen en eski tapınak alanı
Çatalhöyük (Konya)	Neolitik; planlı yerleşim, duvar resimleri, damdan girilen evler
Çayönü (Diyarbakır)	Neolitik; ilk tarım ve bakır kullanımının izleri
Hacılar (Burdur)	Neolitik ve Kalkolitik; boyalı çanak çömlek
Alacahöyük (Çorum)	Tunç Çağı; Hatti ve Hitit eserleri
Kültepe (Kayseri)	Asur ticaret kolonisi; Anadolu'nun ilk yazılı belgeleri (Kültepe tabletleri)
Truva (Çanakkale)	Tunç Çağı'ndan beri iskân; Truva Savaşı

Sınav notu: Anadolu'da tarih çağları, Asurlu tüccarların Kültepe (Kaniş) tabletleriyle başlamıştır.

YAZININ İCADI VE MEZOPOTAMYA

Yazıyı ilk kez MÖ 3200 dolaylarında **Sümerler** kullandı. Kil tabletlere çivi biçimli işaretlerle yazıldığı için **çivi yazısı** denir. Mısırlılar **hiyeroglifi**, Fenikeliler 22 harfli **alfabeyi** geliştirdi.

Uygarlık	Öne çıkan özellik
Sümerler	Çivi yazısı; ziggurat (tapınak, gözlemevi, ambar); ay takvimi; ilk yazılı kanunlar (Urkagina); 60'lık sayı sistemi; Gılgamış Destanı
Akadlar	Sargon ile ilk merkezî imparatorluk (MÖ 2350 dolayları)
Babiller	Hammurabi Kanunları (MÖ 1750 dolayları); kısasa kısas ilkesi
Asurlar	Ninova Kütüphanesi (Asurbanipal); Anadolu ile ticaret ve Kültepe kolonisi
Elamlar	Güneybatı İran; Mezopotamya ile mücadele

Sınav notu: Mezopotamya'da sel baskınları ve sulama ihtiyacı; matematik, astronomi ve geometrinin gelişmesini sağlamıştır.

ANADOLU UYGARLIKLARI

Uygarlık	Merkez	Öne çıkan özellik
Hattiler	Orta Anadolu	Anadolu'nun bilinen ilk yerli halkı
Hititler	Hattuşa (Boğazkale)	Pankuş meclisi, Tavananna (kraliçe); Mısır ile Kadeş Antlaşması; "bin tanrılı halk"
Frigler	Gordion	Tarım ve dokumacılık; tarım aletini kırana ağır ceza; Kral Midas
Lidyalılar	Sard (Salihli)	İlk madeni para; ticaret; Kral Yolu'nun başlangıç noktası
Urartular	Tuşpa (Van)	Su kanalları ve barajlar; maden işçiliği
İyonlar	Batı Anadolu kıyıları (Milet, Efes)	Bilim ve felsefe (Thales); koloniler; Herodot İyon lehçesiyle yazdı

Sınav notu: Kadeş Antlaşması, Hititler ile Mısır arasında MÖ 1274'teki Kadeş Savaşı'ndan sonra imzalanmıştır ve bilinen en eski yazılı antlaşmalardandır.

DiĞER İLK ÇAĞ UYGARLIKLARI

Uygarlık	Öne çıkan özellik
Mısır	Nil Vadisi; firavun; hiyeroglif; papirüs; güneş takvimi; piramitler ve mumyalama
Persler (İran)	Satraplık sistemi; Kral Yolu (Sard-Sus); Zerdüştlük
Çin	İpek ve kâğıt; Konfüçyüs öğretisi; Çin Seddi
Hint	Kast sistemi; Budizm; sıfır rakamının kullanılması
Fenikeliler	22 harfli alfabe; deniz ticareti; Kartaca gibi koloniler
İbraniler	Tek tanrılı inanç (Musevilik)
Yunanlar	Şehir devletleri (polis): Atina (demokrasi), Sparta (askerî yapı); felsefe (Sokrates, Platon, Aristoteles); olimpiyatlar (MÖ 776)
Roma	Cumhuriyet (MÖ 509), On İki Levha Kanunları (MÖ 450 dolayları), imparatorluk (MÖ 27); 395'te ikiye bölündü

KRONOLOJİ

Tarih	Olay
MÖ 9600 dolayları	Göbeklitepe
MÖ 7400 dolayları	Çatalhöyük
MÖ 3200 dolayları	Sümerlerde yazı
MÖ 2350 dolayları	Akad İmparatorluğu
MÖ 1750 dolayları	Hammurabi Kanunları
MÖ 1274	Kadeş Savaşı
MÖ 7. yüzyıl	Lidya'da madeni para
MÖ 509	Roma Cumhuriyeti
375	Kavimler Göçü; İlk Çağ'ın sonu

SINAVDA EN ÇOK ÇIKAN 10 BİLGİ

1. Yazıyı ilk kullananlar **Sümerler**dir (çivi yazısı, MÖ 3200 dolayları).
2. Bilinen ilk yazılı kanunlar **Urkagina**'ya, en ünlüleri **Hammurabi**'ye aittir.
3. **Göbeklitepe** bilinen en eski tapınak alanıdır.
4. **Neolitik** dönemde tarım ve yerleşik hayat başlamıştır.
5. Anadolu'da tarih çağları **Kültepe tabletleri**yle başlamıştır.
6. Madeni parayı ilk **Lidyalılar** kullanmıştır.
7. **Kadeş Antlaşması** (Hitit-Mısır) bilinen en eski yazılı antlaşmalardandır.
8. **Fenikeliler** 22 harfli alfabeyi geliştirmiştir.
9. **Kral Yolu** Sard ile Sus arasında uzanır.
10. Roma'nın **On İki Levha Kanunları** Avrupa hukukunun temelidir.

KAYNAKÇA

MEB Tarih 9 ders kitabı · Ekrem Akurgal, Anadolu Uygarlıkları · Ahmet Ünal, Hititler Devrinde Anadolu · Klaus Schmidt, Göbekli Tepe · ÖSYM YKS çıkmış sorular · Tarih Vakti konu anlatımları (tarihvakti.com/insanligin-ilk-donemleri)

Konu anlatımlarının tamamı, harita ve çıkmış sorularla: tarihvakti.com/insanligin-ilk-donemleri